

Bireyselleşen Batı Değerleri -2-

Rönesans ve Reform batı toplumlarını gelenekten uzaklaştırmayı başlatmaktan çok, inanç, değer, kavramlardan yoksun hale getirmiştir. Bu kopuş On dördüncü Yüzyıl'da başlamıştır. Bu yüzden, batı toplumlarının modern çağlarını da bir veya iki yüzyıl geriye giderek değil, bu tarihten başlatmak gerekir. Bütün ayırt edici özellikleri tek bir başlık yani "geleneksel [maneviyatlar, değerler ve kavramlar] karşıtlığı başlığı altında toplanabilecek olan modern dünyanın doğuşuna doğrudan doğruya yol açtığı için bu "gelenekten kopuş sürecini iyi analiz etmemiz gerekiyor. Bütün geleneksel uygarlıkların temelinde "entelektüel" sezgi ve katıksız metafizik öğretiyatmaktadır. Bu ilke inkâr edildi mi bütün sonuçlar da inkâr edilmiş olur. Böylece, gelenek adına ne varsa hepsi yıkılmış olur. Gelenek düşmanı tavrın çok belirginleştiği bir başka yönde meydana gelen değişiklikler Batı'da doğrudan doğruya halk kitlelerini etkilemiştir.

Ortaçağ'ın "geleneksel bilimlerinin sınırlı bir seçkinler topluluğuna özgü olduğu, hatta dışarıya sınırsız kapalı "ekol"lerin tekelinde bulunduğu doğrudur. Öte yandan, geleneğin hiçbir ayırım gözetmeksizin herkes tarafından paylaşılan bir öğesi de vardı. Batı geleneği, kabukta özellikle dindar bir biçim almıştı ve bunun temsilcisi de Katoliklikti. Bu yüzden, geleneksel tavra karşı sürdürülen başkaldırıyı dinî alanda aramamız gerekecek. (Bu başkaldırı kesin bir biçime kavuştuktan sonra Protestanlık adını alacaktır.) Bunun bireyciliğin bir tezahürü olduğunu görmek gerekmektedir, Protestanlığın dine uyarlanmış bir bireycilik olduğunu söyleyebiliriz. Genel olarak modern dünya gibi Protestanlık da bir olumsuzlamadan (yani bireyciliğin de temelinde yatan, ilkelerin yozlaşmasından) başka bir şeye dayanmaz.

Bireyciliğin benimsenmesi demek, ister istemez bireyden daha üstün bir otorite ve bireysel akıldan daha üstün bir meleke tanımamak anlamına gelir. Bu ikisi birbirinden ayrılamaz. Sonuç olarak modern tavr kelimenin gerçek anlamında bütün manevî otoriteyi,' yani hem beşer üstü bir kaynaktan doğan otoriteyi, hem de temelde böyle bir otoriteye dayanan herhangi bir geleneksel [manevi] örgütlenmeyi reddetmek zorundaydı. (Bu örgütlenmenin biçimi uygarlıktan uygarlığa şüphesiz değişiyordu.) Nitekim böyle de olmuştur. Protestanlık, Batı'nın dinî geleneğini yorumlamak yetkisine sahip olan örgütün yerine "araştırma özgürlüğü" dediği şeyi yerleştirmeye kalkışmıştır. Yani yorum cahil ve yeteneksiz de olsalar bireylerin kişisel

yargılarına bırakılmış ve sadece insan aklına dayandırılmıştır. Bu da felsefede rasyonalizm aracılığıyla yapılacak olan işin dinî alandaki benzeridir. Kapılar her türlü tartışmaya, ayrılığa ve sapmaya ardına kadar açılmıştır. Sonuç beklendiği gibi olur: Her biri bir avuç bireyin özel görüşlerini yansıtan ve sayılan gün geçtikçe artan mezheplere bölünüş... Bu şartlar altında öğreti üzerinde bir anlaşmaya varmak mümkün olmadığı için, bu konu kısa zamanda geriye itilmiş ve gariplik dinî alanda da ortaya çıkmış, öğretilerdeki çözülme ve dindeki “entelektüel!” öğelerin ortadan kaybolması kaçınılmaz sonuçlarını da beraberinde getirmiştir: Rasyonalizmle başlayan çöküntünün toplumda evrim yaşatması kaçınılmazdı ve bu çöküntünün en çarpıcı örnekleri de görülecekti, Bu aşamadan sonra geriye sofuluktan, yani hiçbir gerçek bilgiye dayanmayan, belli belirsiz duygusal tutkuların başka bir şey kalamaz, çarpık ve verimsiz de olsa bir “din”den artık söz edilemezdi.

Bu noktada dinî çözülmenin son ürünleriyle felsefi çöküntünün son ürünleri birbirine karışmış, “dinî yaşantı” pragmatizme dönüşmüştür. “Sınırlı bir Tanrı” düşüncesi böyleleri için “Sonsuz Tanrı” düşüncesinden daha “avantajlıdır çünkü böyle bir Tanrı’ya karşı “üstün bir adam”a karşı beslenen türden duygular beslemek mümkündür. Öte yandan, Protestan ahlâkı öğretisiyle bağlarını günden güne kopartarak “laik ahlâk” diyebileceğimiz bir ahlâka dönüşmüş [bizde de uygulanan benzer bir yapılanmadır.]ve “liberal Protestanlık temsilcilerinin yanı sıra her türden din düşüncesine düşman olanları da kendi yandaşları arasında saymaya başlamıştır. Temelde her iki gruba da hâkim olan eğilimler aynıdır, aralarındaki tek fark bazılarının bu eğilimlerin içerdiği mantıkî yolu sonuna kadar izlememeleridir.

Protestanlığın mantıkdışı olmasının nedeni bir yandan dinî “beşerî”leştirmek için elinden geleni ardına koymazken, öte yandan onun beşer üstü bir öğesinin yani “vahyin -en azından kuramsal açıdan- yaşamasına göz yummasıdır. Böylece, olumsuzlaşmasını sonuna kadar götürmeye yanaşmamakta, ama “vahyi beşerî yorumların daha ilk cümlesinde ortaya çıkan her türlü tartışmaya açarak pratikte onu hiçe saymış olmaktadır. Kendilerine “Hristiyan” diyen bazı insanların “Mesih”in ulûhiyetini bile kabul etmedikleri düşünülecek olursa, bu insanların (belki farkına bile varmadan) Hristiyanlıktan çok “büsbütün inkâr”a yakın düştükleri kolayca söylenebilir, bu tür çelişkilere de şaşmamak gerekir, çünkü hangi alanda olursa olsun bu tür çelişkiler günümüze özgü düzensizlik ve karışıklıkların bir belirtisidir. Tıpkı Protestanlığın modern hayatın ve modern bilimin her aşamasında karşılaştığımız “çokluğa dağılma” örneklerinden biri olması gibi. Üstelik böylesine inkâr ruhuyla dolu olan Protestanlığın (sözde-din tarihçilerinin elinde bütün dine karşı bir saldırı aracı haline gelmiştir. Böylece Protestanlık

bir yandan “Kutsal Metinlerin dışında bir otorite tanıımıymuş gibi davranırken, öte yandan da bu otoritenin yani geleneğin son kalıntılarının da ortadan kalkmasına en büyük katkıda bulunmuştur.

Geleneksel tavra karşı başkaldırma eylemi bir kere başlatıldı mı, onu yan yolda durdurmak artık mümkün değildir. Hiç şüphesiz başka uygarlıklarda da buna tekabül eden görevleri üstlenen çok değişik biçimlerde başka örgütler vardır, bizim analizimiz Batı uygarlığı ve onun küresel manevi değerler, kavramlar ve kültürlerde yani geleneğe karşı yarattığı yıkımın insanlığa verdiği korkunç tahribattır. Batıda antik geleneksel öğretilerden kalmış pek çok işaret ve sembolü dinî alanın dışında dağılmış olarak bulmak mümkündür. Yitirilmiş değer, kavram ve tüm ailevi yani insani vasıfları yeniden canlandırabilmeleri için tam anlamıyla canlı geleneksel anlayış ve yaşayışla ilişki kurmaları gereklidir ve bir kere daha tekrarlayalım ki eğer Batı insani geleneğin bilincine tekrar kavuşmak istiyorsa, her şeyden önce bu nedenle Doğu'nun özellikle İslam'ın yardımına muhtaçtır. Bu nedenlerle batı toplumlarının bizim inanç, kültür, değer ve kavramlarımızı asimile etme projeleri sadece gezegenimizin tüm insani vasıflarını yok etme savaşıdır.